

Griekse logica en de beproeving van Imam Aḥmad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

In de naam van Allah, de Barmhartige, de Genadevolle

Shaykh ‘Abd al-Laṭīf b. ‘Abd ar-Raḥmān b. Ḥasan b. Muḥammad b. ‘Abd al-Waḥhāb zei:

“Weet dat de moslims in de eerste en de tweede eeuw de juiste weg van de Vrome Voorgangers bleven bewandelen, in de beste, meest nobele en meest verplichte kwesties van kennis, en dat is kennis over Allah met Zijn Eigenschappen en Zijn Perfectie en de kenmerken van Zijn Sublimiteit en in de kwestie van het aanbidden van Hem alleen zonder deelgenoten aan Hem toe te kennen.

Vervolgens begaven bepaalde personen zich in de zaken van de moslims, samen met de machthebbers. Zij waren nalatig in de kwestie van kennis en keken weinig in de wetgeving van de Profet ﷺ. Een volk dat niet in staat was om de Sunan te onthouden en weigerde om de regelgevingen te leren kennen. Zij zochten (naar) de wetenschappen van de klassieken, de lieden van de Griekse logica. Zij keurden het goed en zij lieten de Sunna en de Qur’ān, en de regelgevingen die daar in te vinden zijn, in de steek. Zij hechtten geen groot belang daaraan. Waaronder: Bishr al-Marīsī¹ en Ibn Abī Du’ād². Zij hadden ‘Abd Allāh al-Ma’mūn³, de leider der gelovigen, de Abbasidische⁴ kalief, in hun macht gekregen. Zij omschreven logica bij hem als iets moois en iets goeds. Zij zeiden tegen hem dat het de weegschaal van het verstand en de opinies is.

Al-Ma’mūn wijdde zich er aan en hield zich er mee bezig. Hij geloofde dat hij degenen die voor hem kwamen had overtroffen met betrekking tot de kennis over Allah en wat noodzakelijk is voor

¹ Bishr al-Marīsī (o. 218 AH): Eén van de hoofden van de Jahmiyya-sekte. Hij behoorde in eerste instantie tot de grote juristen. Hij had kennis genomen van onder andere Imam Abū Yūsuf en hij overleverde van Ḥammād b. Salama en Sufyān b. ‘Uyayna. Nadat hij begon te kijken in filosofische schrijfwerken werd hij er door overmand en begon hij te dwalen. Een aantal mensen van de kennis hebben hem ongelovig verklaard. Zie: Nāṣir al-‘Aql, *Dirāsāt fī al-ahwā’ wal-firaq wal-bida’* II (Riyad 1424) 242-245.

² Ibn Abī Du’ād (160-240 AH): Volledige naam: Abū ‘Abd Allāh Aḥmad b. Faraj b. Jarīr al-Iyādī al-Baṣri, vervolgens al-Baghdādī. Hij hing het gedachtegoed aan van de Mu’tazila en de Jahmiyya. Gedurende de regeerperioden van al-Mu’taṣim en zijn zoon al-Wāthiq was hij de opperrechter. In die hoedanigheid spoorde hij de kalief aan om de mensen te testen met de uitspraak dat de Qur’ān geschapen zou zijn. Zie: Ibn Kathīr, *Al-Bidāya wa-n-niyāha* XI (Damascus 1436 AH) 148-154.

³ ‘Abd Allāh al-Ma’mūn: Abū al-‘Abbās ‘Abd Allāh b. Hārūn ar-Rashīd, bekend onder zijn regeernaam ‘al-Ma’mūn’ (170-218 AH / 786-833). De Abbasidische kalief die regeerde van 198 AH (813) tot aan zijn dood in 218 AH (833). Hij volgde zijn broer al-Amīn op. Zie: As-Suyūṭī, *Tārīkh al-Khulafā’* (Beiroet 1434) 485.

⁴ Abbasiden [Al-‘Abbāsiyyūn/Banū al-‘Abbās]: Dynastie van kaliefen van 750 tot 1258. Zij zijn de afstammelingen van Al-‘Abbās b. ‘Abd al-Muṭṭalib b. Hāshim ﷺ, de oom van de Profet ﷺ.

Hem en wat onmogelijk is voor Hem. Dat bleef zo doorgaan, totdat hij zelfs de mensen verplichtte om zijn mening te volgen. Hij verhoogde de status van degene die het met hem eens was en zich op zijn weg bevond. Hij gaf hen de leiding over de provincies en hij zette degenen af die het niet met hem eens waren. Hij vernederde hen, nam hen gevangen, maakte hen bang en beproefde de gelovigen met hen. De grootste beproeving voor de Islam vond plaats, de grootste rampspoed. Al-Ma'mūn schreef een brief aan zijn minister in Bagdad⁵ waarin hij Ahl as-Sunna mispreeft en terechtweest, en hen beschreef als onwetend en dwalend, en dat zij Ḥashw (vulling, opvulsel) waren, dat zij geen inzicht, kennis, licht of begrip bezaten. Hij doelde daarmee op Imam Aḥmad⁶ en degenen die zijn weg volgden, degenen die de eigenschappen van Allah bevestigden en zeiden dat de Qur'ān het ongeschapen Woord van Allah is.

Hij zei in zijn brief:

‘Het gewone volk, de grote meerderheid, van onder het uitschot van de samenleving en het gepeupel, degenen die geen inzicht noch bedachtzaamheid hebben, noch verlichting met het licht en het bewijs van kennis, degenen die onwetend zijn over Allah, de Verhevene, blind zijn voor Hem, degenen die dwalend zijn over de realiteit van hun religie, en dat zij zichzelf toeschrijven aan de Sunna en de Jamā'a, en dat zij de aanhangers van de waarheid zijn, en dat degenen naast hen aanhangers zijn van valsheid en ongeloof; zij zijn echter juist de vaten van onwetendheid en de beroemdheden van leugenachtigheid. Zij zijn de tong van Iblīs die spreekt middels zijn helpers, de afschrikkers van zijn vijanden, de aanhangers van de religie van Allah...'⁷

Hij sprak uitvoerig en beval zijn minister om hen te testen of zij akkoord zouden gaan met hetgeen waarin hij geloofde, waaronder (de idee) dat de Qur'ān geschapen zou zijn. Hij beval zijn minister om degene die deze uitspraak ontkende gevangen te zetten en andere dingen met hem te doen. Toen hem ter ore kwam dat Aḥmad b. Ḥanbal, Muḥammad b. Nūḥ⁸ en Aḥmad b. Naṣr⁹ hadden geweigerd om het voor hem gewenste antwoord te geven, beval hij om hen geketend naar hem toe te brengen. Hij bevond zich op dat moment in Ṭūs¹⁰, op één van zijn veldtochten.

⁵ De gouverneur van Bagdad, Iṣḥāq b. Ibrāhīm.

⁶ Imam Aḥmad: Abū 'Abd Allāh Aḥmad b. Muḥammad b. Ḥanbal ash-Shaybāni al-Marwazī, vervolgens al-Baghdādī (164-241 AH / 780-855). Eén van de Imams van de vier welbekende wetscholen. Zijn bekendste schrijfwerk is de *Musnad*, een grote Ḥadīth-verzameling. Zie: Adh-Dhahabī, *Siyar a'lām an-nubalā'* XI (Beiroet 1402 AH) 177.

⁷ Voor de volledige brief zie: Aṭ-Ṭabarī, *Tārīkh ar-rusul wa-l-mulūk* VIII (Cairo 1387 AH) 631-634.

⁸ Muḥammad b. Nūḥ: Muḥammad b. Nūḥ b. Maymūn b. 'Abd al-Ḥamīd b. Abī ar-Rijāl al-'Ijlī (o. 218 AH). Een van degenen die bekend stonden om de Sunna. Hij was een buurman van Imam Aḥmad, die hem aanpreeft als betrouwbaar. Zie: Al-Khaṭīb al-Baghdādī, *Tārīkh Baghdād* IV (Beiroet 1422 AH) 517.

⁹ Aḥmad b. Naṣr: Abū 'Abd Allāh, Aḥmad b. Naṣr b. Mālik al-Khuzā'i al-Marwazī, vervolgens al-Baghdādī: de grote Imam en Shahīd (martelaar). Hij stierf als martelaar in het jaar 231 tijdens de Miḥna (let.: beproeving, de vervolging van degenen die de uitspraak 'de Qur'ān is geschapen' weigerden te accepteren). Zie: Adh-Dhahabī, *Siyar a'lām an-nubalā'* XI (Beiroet 1402 AH) 166-169.

¹⁰ Een stad gelegen in het noordoosten van het huidige Iran.

Aḥmad b. Ḥanbal smeekte Allah om niet aan hem getoond te worden. En zo geschiedde. Al-Ma'mūn overleed voordat zij waren aangekomen. Zij werden teruggestuurd naar Bagdad. Vervolgens werden zij getest door zijn broer al-Mu'tasim¹¹ en zijn zoon al-Wāthiq¹². Er ontstond voor de Islam en de Qur'ān de grootste beproeving, vanwege de interesse in de Griekse logica. Imam Aḥmad werd zelfs geslagen met zweepslagen. Aḥmad b. Naṣr werd gedood. Sommige geleerden werden verdreven en emigreerden.

Toen de leider der gelovigen, Abū [al-Faḍl] Ja'far al-Mutawakkil¹³ aan de macht kwam, hief hij de beproeving op. Hij verspreidde de Sunna en beval om de Jahmiyya¹⁴ te vervloeken op de preekstoelen. Hij benaderde Imam Aḥmad, eerde hem en nam zijn mening. Hij verhoogde het aanzien van de Sunna, en de Qur'ān. Hij vernietigde de graftombe van al-Ḥusayn¹⁵, en wat er bovenop was gebouwd, wat de mensen hadden geïnnoveerd. Moge Allah hem namens de Islam en de moslims met het beste belonen.”¹⁶

¹¹ Al-Mu'tasim: Abū Ishāq Muḥammad b. Hārūn al-Rashīd, bekend onder zijn regeernaam 'Al-Mu'tasim bi-Allāh' (180-227 AH / 796-842). De Abbasidische kalief die regeerde van 218 AH (833) tot aan zijn dood in 227 AH (842). Hij volgde zijn broer al-Ma'mūn op. Zie: As-Suyūṭī, *Tārīkh al-Khulafā'* (Beiroet 1434) 520.

¹² Al-Wāthiq: Abū Ja'far Hārūn b. Muḥammad, bekend onder zijn regeernaam 'al-Wāthiq bi-Allāh' (200-232 AH / 816-847). De Abbasidische kalief die regeerde van 227 AH (842) tot aan zijn dood in 232 AH (847). Hij volgde zijn vader al-Mu'tasim op. Zie: As-Suyūṭī, *Tārīkh al-Khulafā'* (Beiroet 1434) 529.

¹³ Al-Mutawakkil: Abū al-Faḍl Ja'far b. Muḥammad, bekend onder zijn regeernaam 'al-Mutawakkil 'alā Allāh' (205-247 AH / 822-861). De Abbasidische kalief die regeerde van 232 AH (847) tot aan zijn dood in 247 AH (861). Hij volgde zijn broer al-Wāthiq op. Zie: As-Suyūṭī, *Tārīkh al-Khulafā'* (Beiroet 1434) 537.

¹⁴ Al-Jahmiyya: Een sekte die wordt toegeschreven aan al-Jahm b. Ṣafwān (o. 128). Zij ontkennen de eigenschappen van Allah, geloven in fatalisme en hangen de stelling aan dat al-Īmān slechts de bevestiging van het hart is. Zie: Muḥammad b. Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn, *Sharḥ Lum'at al-i'tiqād* (Riyad 1995) 162.

¹⁵ Al-Ḥusayn ﷺ: Volledige naam: Al-Ḥusayn b. 'Alī b. Abī Ṭālib b. 'Abd al-Muṭṭalib b. Hāshim b. 'Abd Manāf al-Qurashī al-Hāshimī. Een edele metgezel en kleinzoon van de Profeet ﷺ. Hij werd geboren in het jaar 4 AH. Toen de gouverneur van Medina hem na de dood van Mu'āwiya ﷺ verzocht om trouw te zweren aan Yazīd b. Mu'āwiya vroeg hij om uitstel. Hij reisde naar Mekka alwaar de mensen van Kūfa trouw zwoeren aan hem. Vervolgens vertrok al-Ḥusayn richting Irak waar hij werd gedood in Karbala op 10 Muḥarram van het jaar 61 AH. Zie: Ibn al-Athīr, *Uṣd al-Ghāba fī ma'rīfat aṣ-Ṣaḥāba* (Beirut 2012) 278-281, nr. 1173; Ḥāfiẓ al-Ḥakamī, *Alām as-Sunna al-mansūra li-i'tiqād at-tā'ifa an-nājiya al-mansūra* (Riyad 1998) 234, voetnoot 2.

¹⁶ *Ad-Durar as-Saniyya* (2/342-344). Vertaling: drs. 'Īsā al-Hūlandī (Abū Junayd).